

Végeredményben a dia-filmek annyit segítenek a tanulóknak az ismeretszerzésben, hogy szemléletes tartalmat adnak a műveletek értelmezésének az új számkörben. A filmek konkrét tárgyakkal való cselekvésre utalnak. Ezt a cselekvést a tanulók elvégzik tevőlegesen is és képesek elvégezni gondolatban is. Eközben fejlődik érzékük az utasítások végrehajtásában, a kérdések értelmezésében, a változások megfigyelésében, két különböző helyzet összehasonlításában, ok és okozati összefüggések megállapításában, észrevételeik megfogalmazásában.

Az itt bemutatott szemléltetési módszer nagyon alkalmas tehát feladatok önálló megoldásának támogatására. Tanári magyarázat illusztrálására ugyancsak lehet alkalmas dia-filmeket készíteni (mágnestáblán szemléltetni). Egy alkalommal ezeket is ismertetjük.

*Kelemen Jánosné
Szeged*

KI A SZABADBA!

A téli időszakban az úttörő csapatok sportfoglalkozásainak jellege, az évszak hazai, ezen belül még a tájjeleg figyelembevételével is, lényegesen megváltozik. Ilyenkor nem tarthatják az általános iskolások a heti sportfoglalkozásaikat a megszokott formában és környezetben, a labdajátékok és az atlétika különböző pályáin, hanem terembe szorulnak. Meghonosodott helytelen szokássá vált, hogy sokszor egyoldalúan, a mostoha időjárásra hivatkozva, zömében szűk teremben töltik a téli időszak sportfoglalkozásait. Nagy feladat, hogy megtaláljuk a helyes arányokat.

Az a véleményünk, hogy ott szervezik meg helyesen a téli foglalkozásokat, ahol kellő időt biztosítanak a friss, egészséges, szabad levegőn való tartózkodásnak. Ha a létesítményellátottság országos helyzetét, valamint a vidéki sajátosságokat vesszük figyelembe, akkor feltétlen a szabadban szervezett foglalkozásokat kell előnyben részesítenünk.

Természetesen ott, ahol tornaterem vagy tanterem áll rendelkezésre, vagy e célra is nyitva állnak a kultúrotthon kapui —, a termi foglalkoztatás tárgyi feltételei adottak. Itt csupán az a feladat, hogy a foglalkozások időbeli elosztása is megfelelő legyen, azaz minden raj, órs részére egyforma idő álljon rendelkezésre. Ismeretes, hogy vannak olyan téli sportágak, amelyek űzése nem lehetséges szabadban (asztalitenisz, sakk stb.). Azonban arra kell törekednünk, hogy olyan termeket, folyosókat válasszunk ki, ahol e sportágakban is megoldható a tömeges foglalkoztatás.

A téli sportfoglalkozásokat a szabadban tartjuk meg! Számos vidéki úttörőcsapatnál tapasztaltuk, hogy már időben, november közepe táján azzal foglalkoztak, hogy szokásos sí- és szánkózó terepüket megtisztították a felesleges akadályoktól, bokroktól, gallyaktól. Helyes az is, ha az iskolaudvarban létesítenek korcsolyapályát. Számos csapatban élnek ezzel az önként kínálkozó nagyszerű lehetőséggel. A jégpályán nemcsak korcsolyáznak, hanem hokiznak is, órsők közötti bajnokságokat rendeznek.

Az úttörő öntevékenység további szép megnyilatkozásait is tapasztalhatjuk több csapat életében. A tanulók maguk készítik szánkókat, síleceket, fakorcsolyákat.

A téli időszaknak is éltető eleme a játékos versengés. Túrázunk télen is, kirándulásokat tehetünk szánkóval is, de a pajtásokat, legjobban a versenyt érdekli.

Ezért rendezhetünk és rendezünk is szabadtéri versenyeket szánkóval, korcsolyával, sível. Versenyeinket őrsők, rajok között bonyolítsuk le. Készítsünk róla jegyzőkönyvet is, hisz mind az úttörőpróbáknak, mind a Kilián pontszerzésnek nélkülözhetetlen dokumentumai.

Novák István
Bátaszék

MAXIMALIZMUS A KÖRNYEZETISMERET TANÍTÁSÁBAN

Több alkalommal találkoztunk már a minimalista tendenciák mellett *maximalista törekvésekkel* is a környezetismeret tanításában, de egy közelmúltban látott óra és az azt követő vita még élesebben vetteti fel ezt a problémát.

Másfél évtizede tanító kartárs a II. osztályban tanított *az erdő állatairól*. Az előző óra anyagának ellenőrzése során felidéztek az erdőben tett kirándulást, az ottani viselkedés szabályait (fák védelme, tűz elleni védekezés). Különböző fák felismerése és csoportosítása örökzöldekre és lombhullatókra, valamint fa és bokor összehasonlítás történt. Volt szó az őszi s tavaszi erdőről, a falevél színéről, különböző bokrok felismeréséről; levelek, termések felismerése is előfordult.

Az *új anyag feldolgozása* bevezető beszélgetéssel kezdődött, amelyben hivatkoztak a tanulmányi sétára és a tv-ben látott adásra. Felsorolták az erdei állatokat, kirakták azok képeit. A célkitűzés után erdőrésztlet bemutatása történt nagy képen. Megbeszélték azt, hogy az őz, mókus, sün, harkály közül melyek laknak a földön, melyek élnek a fán. Részcélkitűzés után a *mókus* képének bemutatása, majd az ismeretek feldolgozása történt. Miről ismerjük meg? Milyen a színe? A mókus hossza 20–25 cm. Milyen hosszú a farka? Van olyan nagy, mint a teste? Miért jó, hogy *sűrű szőrzete* van? Hol él? Miért tud a fán ilyen könnyen mozogni? Leggyakrabban a fákon láthatjuk, ott találja bőségben a legkedvesebb *tápanyagokat*. (Képen a tápanyagok bemutatása.) Melyik a legkedvesebb neki? Hogyan szedi ki azt a héjából? Miben tesz kárt? Miért rossz, hogy megeszi a madártojásokat és fiókákat? Hol lakik a mókus *télen*? Mit csinál, és mit eszik? Ki gondoskodik ezekről? Mely állatok a mókus *ellenségei*? (Nyuszt, róka, kánya.) *Hogyan menekül* a mókus ellenségei elől? Hová bújik? (Az ugró mókus szemléltetése képen.) Milyen hasznos növényt és állatot pusztít el a mókus? Ezért milyen állatnak nevezzük? Miért szeretik mégis az emberek? (Ügyes, ferge, játékos.)

Az *őz* képének bemutatása után szó volt testének nagyságáról, a színéről, arról, hogy milyen a lába. Hol él? *Hogyan igazodik szőrzetének sűrűsége* az évszakokhoz. *Mikor pihen* az őz, és mikor keresi a táplálékát? Mit eszik? Miért nem talál télen táplálékot, miért nem pusztul el, ki gondoskodik róla, és hogyan? (Téli etető szemléltetése.) Milyen állat az őz? Mire használják a bőrét és a húsát? Az őz hasznosságának megbeszélése, valamint a kímélésére, védelmére utalás.

A *sün* bemutatása után arról volt szó, hogy milyen állat az, amelyik az erdők *avarjában* él. A nagyságáról, színéről, arról: mi borítja a testét. Ki tudja, hogy a tuskéi miatt hogy is nevezik? (tuskésdisznó) Mire használja a tuskéit, hogyan védekezik? Mivel táplálkozik, és hogy a *szaglása és hallása* igen éles. Hol laknak, és mit csinálnak *télen*? Milyen kárt okozhat a baromfiudvarban, és milyen kártékony bogarakat pusztít el. Végső konklúzió: hasznos és káros állat.

A *harkály* anyagának feldolgozása hasonlóan történt. Kép bemutatás, annak megállapítása, hol él. Milyen színű; milyen a *sapkája*. Mit eszik, és ezt honnan szedi ki. Mivel kapaszkodik a fa törzsébe, s közben mit csinál a farkával. A fakéreg alól hogyan és mivel szedi ki a férgeket? *Milyen a harkály nyelve*? Minek nevezik a harkályt? (A